

ANDRZEJ JAN DEMITRÓW
Uniwersytet Opolski, Wydział Teologiczny
<https://orcid.org/0000-0002-2643-7185>

JANUSZ M. CZERSKI, *Apokalipsa Świętego Jana. Wstęp i komentarz część I. Ap 1–3*, Opole 2018, 202 s.

———, *Apokalipsa Świętego Jana. Komentarz część II. Ap 4–13*, Opole 2019, 209 s.

———, *Apokalipsa Świętego Jana. Komentarz część III. Ap 14–22*, Opole 2020, 184 s.

Do bardzo ważnych wydarzeń w opolskim środowisku biblijnym należy zaliczyć publikację w trzech kolejnych tomach komentarza do Księgi Apokalipsy świętego Jana, autorstwa ks. prof. Janusza M. Czerskiego, nestora nauk biblijnych i wieloletniego wykładowcy Uniwersytetu Opolskiego i wrocławskiego Papieskiego Wydziału Teologicznego. Komentarz ten dobrze wpisuje się w długoletni, bogaty dorobek naukowy ks. Czerskiego, zwłaszcza w postaci komentarza do Pierwszego Listu św. Pawła do Koryntian (2009). Jednak prezentowane trzytomowe dzieło zasługuje na szczególną uwagę przede wszystkim dlatego, że stanowi *opus vitae* autora i dojrzałe spojrzenie na jedną z najtrudniejszych ksiąg całej Biblii. Cytując jego własne wprowadzenie: „Nie zamierzam szukać nowych, oryginalnych interpretacji, lecz raczej przedstawić pewną syntezę na podstawie najnowszych badań i opracowań na temat tej księgi” W ten sposób publikacja ks. Czerskiego stanowi ubogacenie i kontynuację dorobku polskiej biblistyki w komentowaniu ostatniej księgi Nowego Testamentu, przez o. A. Jankowskiego OSB (1959), i M. Wojciechowskiego (2011).

Pierwszy tom omawianego komentarza zawiera przede wszystkim bogatą bibliografię dotyczącą Apokalipsy (s. 13–34), podzieloną na trzy części: ogólną (teksty, wstępy, teologie), komentarze oraz monografie wraz z artykułami. Sam autor zaznaczył we wstępie, że koncentruje się w tym zestawieniu zasadniczo na pozycjach publikowanych po 1990 r., podając wcześniejszą literaturę jedynie w przypadku opracowań standardowych i liczących się we współczesnej egzegezie. Na szczególną uwagę zasługuje w pierwszym tomie obszerne wprowadzenie historyczno-literackie do całości księgi (s. 45–90). Ks. Czerski umiejętnie znajduje słuszną miarę pomiędzy wielością rozmaitych

poglądów, na przykład w kwestii autorstwa, rodzajów literackich czy interpretacji księgi, a ich syntetyczną prezentacją i wyważoną oceną słuszności ich argumentacji. Równie przydatnym i oryginalnym jest syntetyczne ukazanie przewodnich idei teologicznych Apokalipsy, takich jak: Bóg, Jezus Chrystus, Duch Święty, Kościół, liturgia, eschatologia i pareneza (s. 91–122). Po kwestiach wstępnych autor przechodzi do właściwego komentarza, koncentrując się, zgodnie z podaną wcześniej strukturą Apokalipsy, na rozdziałach 1–3, ze szczególnym uwzględnieniem tzw. Listów do siedmiu Kościołów w Azji (Ap 2–3). W omówieniu poszczególnych perykop został zachowany czytelny schemat: tekst oryginalny z autorskim tłumaczeniem, zagadnienia historyczno-literackie, komentarz i znaczenie teologiczno-kerygmatyczne (s. 125–200). Należy zauważyć, że w komentarzu poświęconym wprowadzeniu (Ap 1, 1–20), pojawił się bardzo interesujący ekskurs 1, zatytułowany: „Makaryzmy w Apokalipsie” (s. 129–134). Podobnie, w części poświęconej listom do siedmiu Kościołów został umieszczony ekskurs o „Nikolaitach” (s. 162–163). Szkoda, że ich obecność nie została zauważona w spisie treści. Stało się to możliwe dopiero w trzecim tomie omawianego komentarza, w poprawionej wersji spisu treści pierwszego tomu (s. 175–179).

Drugi tom komentarza do Apokalipsy obejmuje rozdziały 4–13, poprzedzone zestawieniem skrótów i bibliografią cytowaną w omawianym tomie. Również i tutaj został zachowany schemat zastosowany w poprzednim tomie: tekst oryginalny z autorskim tłumaczeniem, zagadnienia historyczno-literackie, komentarz i znaczenie teologiczno-kerygmatyczne. Warto zauważyć dwie cechy charakterystyczne omawianego tomu. Pierwszą jest podjęcie prezentowanej w pierwszym tomie struktury rozdziałów 4–13 i wyjaśnienie poszczególnych części, perykop i wersetów. W ten sposób komentarz nabiera wyrazistości i przejrzystości, dzięki której omawiany szczegół jest widziany w perspektywie większych całości. Drugą cechą jest spora ilość ekskursów, które zawierają dodatkową, pogłębioną egzegezę tekstu. Podobnie jak w pierwszym tomie, zabrakło jednak zauważenia ich obecności w spisie treści. To przeoczenie zostało szczęśliwie uzupełnione w poprawionym i załączonym do trzeciego tomu spisie treści (s. 181–184).

Trzeci tom komentarza zawiera, podobnie jak w poprzednich tomach, zestawienie bibliograficzne i egzegezę kolejnych rozdziałów Apokalipsy 14–22. Autor omawia je, bazując na sześciu wyróżnionych częściach: wizja Baranka i sądu (Ap 14, 1–20); wizja wprowadzająca i siedem czasz (Ap 15, 1–16, 21); obraz sądu nad Babilonem (Ap 17, 1–19, 10); sąd ostateczny nad wrogami Boga (Ap 19, 11–20, 15); wizja nowego, eschatologicznego świata (Ap 21, 1–22, 5); zakończenie (Ap 22, 6–21). Omówienie treści zostało oparte, podobnie jak w poprzednich tomach, o konsekwentnie realizowany schemat: tekst oryginalny z autorskim tłumaczeniem, zagadnienia historyczno-literackie, komentarz i znaczenie teologiczno-kerygmatyczne. Załączone cztery ekskursy zawierają pogłębione spojrzenie na historię interpretacji o siedmiu królach, na legendę o Neronie, na tysiącletnie królowanie Chrystusa i historię interpretacji chiliizmu. Takie zestawienie sprawia, że komentarz łączy w sobie klarowność prezentacji i pogłębienie omawianych

zagadnień. Całość trzeciego tomu wieńczę poprawione wersje spisów treści tomu pierwszego i drugiego.

Wyszczególnione przeoczenia ekskursów w spisach treści w niczym nie ujmują wartości prezentowanego trzytomowego dzieła. Raczej pozwala to wysnuć sugestię przygotowania drugiego, poprawionego wydania omawianego komentarza, być może w wersji jednotomowej, obejmującej całość tej ważnej publikacji. Pozwoli to z pewnością na konieczne ujednoczenie materiału bibliograficznego, który powtarza się we wszystkich tomach komentarza, oraz na większe wykorzystanie wysokiej klasy publikacji rodzimych egzegetów (Kotecki, Podeszwa, Linke), do komentowania tak trudnego tekstu, jakim jest Księga Apokalipsy w poszczególnych perykopach.